

SPELEN MET AKKOORDEN IN THEORIE EN PRAKTIJK

PIANOMETHODE VOOR ONDERWIJS EN ZELFSTUDIE

MUSICEREN MET LEADSHEETS EN BLADMUZIEK

MUZIEKLESSEN VOOR PIANO EN KEYBOARD

Abel & Hommes

Pianomethode in drie delen voor onderwijs en zelfstudie

Musiceren met leadsheets en bladmuziek. Muzieklessen voor piano en keyboard

Uit de serie: Spelen met akkoorden in theorie en praktijk.

Redactie Jannet Fink

Vormgeving Studio Het Hogeland

Eerste druk november 2025

ISBN 9789079735600

Muziektechniek, muzieklessen, muziekonderwijs

NUR 668/667 Bladmuziek / Muziekinstrumenten en -techniek

BISAC MUS016000 MUSIC / Instruction & Study / Exercises

BISAC MUS023030 MUSIC / Musical Instruments / Piano & Keyboard

Deze uitgave is een gebundelde versie van drie lesboeken uit de serie Spelen met akkoorden in theorie en praktijk.

Deel 1: Basisvaardigheden | ISBN 9789079735761

Deel 2: Akkoordenschema's, toonsoorten en ritme | ISBN 9789079735792

Deel 3: Harmonische variaties en gevorderde technieken | ISBN 9789079735723

Een uitgave van Elmtree and Waters Publishing Nederland

www.elmwaters.com

© 2025 Elmtree and Waters, Ibele Abel en Hanna Hommes. Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door printouts, kopieën, of op welke andere manier dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

INHOUD

Deel 1 BASISVAARDIGHEDEN

Alles voor een goede start	7
Wat zijn akkoorden	7
Akkoordsymbolen	8
Akkoorden op de notenbalk	8
Tonen, noten en akkoorden	9
Het klavier	10
De centrale C	12
De toonladder van C	13
De noot C in het notenschrift	14
Vingerzetting	15
Pedalen	16
Toonafstanden - het octaaf	18
Toonafstanden - de kwint	19
Toonafstanden - de grote terts	21
Het C-akkoord	22
De liggingen van het C-akkoord	23
Tempo, maat en ritme	24
Mineur- en majeurakkoorden	25
Het A-mineurakkoord	26
De liggingen van Het A-mineurakkoord	27
Stemvoeringen voor A-mineur	28
Het D-mineurakkoord	30
De liggingen van Het D-mineurakkoord	31
Stemvoeringen voor D-mineur	32
Oefeningen met D-mineur	33
Het G-akkoord	34
De liggingen van het G-akkoord	35
Stemvoeringen voor G	36
Oefeningen met het G-akkoord	37
Melodie en akkoorden	38



DEEL 2

Akkoordenschema's, toonsoorten en ritme

Het systeem van toonladders en akkoorden	41
Toonladders en toonsoorten	43
Akkoorden binnen de toonladder	44
Pedalen	45
Tonica en dominant	46
Akkoordenschema's	47
Een Kwint omhoog - het kruis	49
De subdominant	52
Een kwint omlaag - de mol	54
Ritmische variatie	57
Herhaling van de majeurakkoorden I-IV-V	57
Mineurakkoorden van de majeurtoonladder	59
De kwintencirkel	62
Akkoorden van de majeurtoonsoorten	63
De toonsoorten met kruis	64
De toonsoorten met mol	66
De toonsoorten met mol (vervolg)	67
De 3/4- en 6/8-maat	68
Dynamiek	70
Vorbereiding op deel 3	73

Deel 3

Harmonische variaties en gevorderde technieken

Omkeringen	76
Triolen	78
Overbindingen	79
Tempo	80
Powerchords en sus-akkoorden	81
Add2 of add9-akkoorden	84
Overmatige drieklanken	85
Sterke en zwakke tellen	86
Syncopen	87
Relatieve toonsoorten	89
Septiemakkoorden	94
Het klein septiemakkoord	97
Toevallige voortekens en herstellingstekens	98
Mineurtoonsoorten	98

Septiemakkoorden in mineurtoonsoorten	99
Modulaties	100
De verminderde zevende trap	102
Dominant septiem en de verminderde zevende trap	102
Het halfverminderd septiemakkoord	103
Het verminderd septiemakkoord	105
Samenvattende oefeningen	106
Improviseren met akkoorden	108
Harmonie en melodie	108
Oefeningen over alle toonsoorten	110

Bijlagen

Overzicht van de gebruikte noten in deel 1	114
De majeur- en mineurakkoorden in deel 1 en 2	115
Toonsoorten, trappen en akkoorden in deel 2	116
Overzicht van akkoordsymbolen in deel 3	118

VOORWOORD

We hebben *Spelen met akkoorden in theorie en praktijk* geschreven voor iedereen die akkoorden op piano of keyboard wil leren spelen. Naar ons idee ontbreekt bij bestaande methoden voor beginners een gedegen, logisch opgebouwde muziek-theoretische basis. We vinden het belangrijk dat beginnende musici door middel van stap-voor-stapoefeningen de aangeboden theorie en praktijk probleemloos kunnen volgen, ook zonder enige muzikale voorkennis. We besteden daarom veel aandacht aan de begrijpelijkheid: we introduceren ieder nieuw muzikaal begrip op basis van eerder aangeboden kennis en oefeningen. Op deze manier maken we de taal van muziek begrijpelijk en toegankelijk.

We hebben gekozen voor een methode in drie delen. In ieder deel vullen we de theorie aan met korte, praktische oefeningen. We presenteren nieuwe akkoorden consequent in de vorm van uitgeschreven noten, akkoordsymbolen én afbeeldingen van het klavier, zodat telkens volstrekt duidelijk is welke noten bij de akkoorden horen.

Deze aanpak leek vanaf de eerste druk goed aan te slaan. Al snel kwam de vraag naar een aangepaste editie voor muziekdocenten. We hebben ervoor gekozen om voor deze docenten-editie de drie delen eenvoudigweg te bundelen in één gebonden uitgave, die niet alleen geschikt is voor het onderwijs, maar ook voor zelf- en thuisstudie, en die tevens kan dienen als naslagwerk.

Aan de inhoud van de drie delen hebben we in deze bundel vrijwel niets veranderd. De lay-out van de pagina's komt overeen met die in de losse delen. Ook de nummering van de in totaal 236 oefeningen komt overeen met de nummering in elk van de drie paperback-delen – voorafgegaan door het deelnummer.

In de bijlagen staan alle overzichten die in de losse delen op de schutbladen zijn gedrukt.

Ilebele Abel en Hanneke Hommes

DEEL 1

BASISVAARDIGHEDEN

ALLES VOOR EEN GOEDE START

Welkom bij het eerste deel van *Spelen met akkoorden in theorie en praktijk*! Aan de hand van korte oefeningen leer je stap voor stap alles wat je nodig hebt voor het spelen van piano of keyboard. De oefeningen en de theorie zijn geschikt voor iedereen die (beter) piano wil leren spelen: voor de absolute beginner, maar ook om je kennis en techniek bij te schaven. In dit eerste deel komen aan de hand van vier akkoorden alle basisbegrippen aan de orde die van belang zijn voor iedere pianist, vanaf het allereerste begin. Geen enkele stap wordt overgeslagen, waardoor je essentiële muzikale begrippen op een heldere en logische manier leert doorgronden. Aan de hand van praktische oefeningen krijg je een breed scala aan muzikale vaardigheden en muziektheorie onder de knie.

De methode is geschikt voor zelfstudie en muziekonderwijs. Na het doorlopen van alle drie delen kun je moeiteloos variëren met verschillende manieren van akkoorden spelen, bij welke muziek dan ook. Je begrijpt de taal van muziek, zodat je met musici in allerlei stijlen kunt meespelen.

Anders dan veel andere methoden, leer je in deze serie niet alleen akkoordsymbolen lezen en spelen, maar laten we ook zien hoe deze akkoorden worden weergegeven in notenschrift. Zo leg je een solide basis voor vrijwel alle muziekgenres.

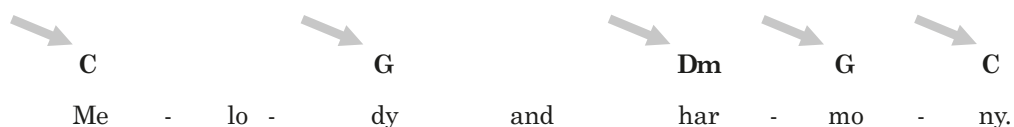
WAT ZIJN AKKOORDEN

Een akkoord is een samenklank van meerdere tonen. Op de piano speel je een akkoord door twee of meer toetsen tegelijk of na elkaar aan te slaan.

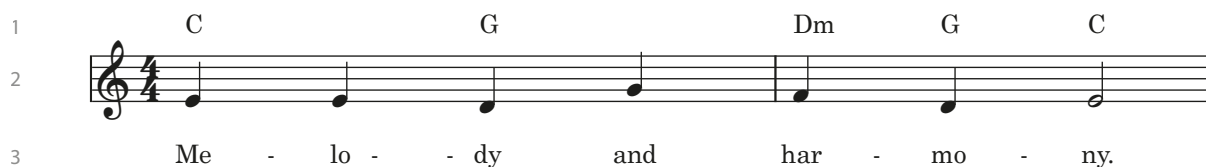
Akkoorden hebben in de muziek verschillende functies. Het ondersteunen van melodieën is een belangrijke functie, maar akkoorden bepalen vaak ook de structuur en harmonie van een muziekstuk. Componisten en songwriters gebruiken combinaties van akkoorden om bepaalde sferen en emoties op te roepen. Ook geven akkoorden jou als pianist of toetsenist informatie over welke noten je kunt gebruiken in samenspel met anderen. In bladmuziek staat vaak aangegeven welke akkoorden je op bepaalde momenten moet gebruiken. Dat kan op twee manieren: door middel van **noten op een notenbalk** of met **akkoordsymbolen**. In deze methode gebruiken we beide manieren.

AKKOORDSYMBOLLEN

De eenvoudigste vorm van bladmuziek met akkoorden is de zogenaamde 'lead-sheet'. Dit is de tekst van een lied met daarboven akkoordsymbolen. Akkoordsymbolen beginnen altijd met een letter. In het volgende voorbeeld (je hoeft nog niet te begrijpen wat er precies staat) zijn de akkoordsymbolen **C**, **G** en **Dm** aangegeven met een pijl:



Bij bovenstaand voorbeeld is niet duidelijk wat de melodie is. Daarom wordt de melodie vaak met behulp van muzieknoten genoteerd op een notenbalk. We schrijven dan de akkoordsymbolen boven de notenbalk:

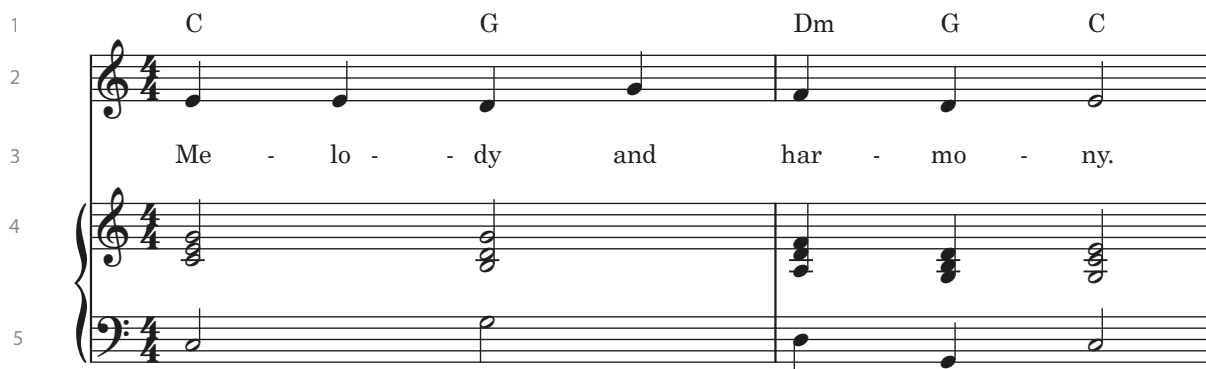


Dit muziekfragment bestaat uit drie regels. Van boven naar beneden:

1. een regel met de akkoordsymbolen: **C**, **G**, **Dm**, **G** en **C**
2. een notenbalk met noten voor de zangmelodie
3. een regel met de gezongen tekst (de 'lyrics')

AKKOORDEN OP DE NOTENBALK

Akkoorden kunnen worden geschreven als noten op een notenbalk. Kijk maar eens naar hetzelfde muziekfragment, maar nu aangevuld met twee notenbalken voor piano of keyboard.



Dit muziekfragment bestaat uit vijf regels:

1. een regel met de akkoorden C, G, Dm, G en C
2. een notenbalk met noten voor de zangmelodie
3. een regel met de gezongen tekst
4. een notenbalk voor de rechterhand van de piano of keyboard
5. een notenbalk voor de linkerhand van de piano of keyboard

De akkoordsymbolen op regel 1 zijn bedoeld voor begeleidingsinstrumenten zoals toetsen, bas of gitaar, die aan de hand van de akkoordsymbolen kunnen improviseren. De pianist of toetsenist kan ook precies de noten spelen die op regel 5 en 6 staan.

In deze methode ligt de nadruk op akkoordsymbolen leren lezen en spelen, maar we maken je stap voor stap ook wegwijs in het notenschrift. Notenschrift is niet per se nodig om akkoorden te spelen, maar het kan wel handig zijn om bijvoorbeeld bepaalde ritmes te herkennen. Daarom gebruiken we bij de oefeningen akkoordsymbolen én notenbalken.

Voordat we dieper op akkoorden ingaan, kijken we naar wat noten precies zijn.

TONEN, NOTEN EN AKKOORDEN

Een toon is een klank met een bepaalde toonhoogte. Hoewel de woorden ‘toon’ en ‘noot’ vaak door elkaar worden gebruikt, is er een subtiel verschil. De ‘toon’ is het geluid dat je hoort, terwijl een ‘noot’ een teken of letter is dat zegt welke toon je moet spelen of zingen. De bolletjes op de notenbalken noemen we bijvoorbeeld noten. Akkoorden bestaan uit meerdere noten.

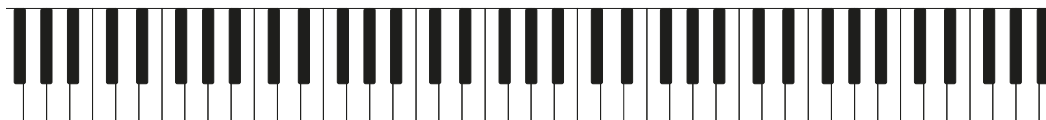
We verwijzen met letters naar noten en akkoorden. We kunnen met de letter C verwijzen naar de noot C, maar ook naar een C-akkoord. Wanneer we de letter C gebruiken voor een akkoord, dan geven we daarmee aan dat de C de belangrijkste toon is van het akkoord. We noemen deze toon de **grondtoon van het akkoord**.

Om duidelijk onderscheid te maken tussen noten en akkoordsymbolen, gebruiken we in deze methode voor noten en akkoordsymbolen een ander lettertype. Bijvoorbeeld: C verwijst naar het C-akkoord en C naar de noot C.

In de muziek kennen we acht zogenaamde **stamtönen**. Dit zijn de witte toetsen op de piano. Ze worden aangeduid met de letters A-B-C-D-E-F-G. Deze letters noemen we ‘notennamen’ en worden vaak kortweg ‘noten’ genoemd.

HET KLAVIER

Hieronder staat een schematische afbeelding van het toetsenbord van je piano of keyboard. We noemen dit het klavier.

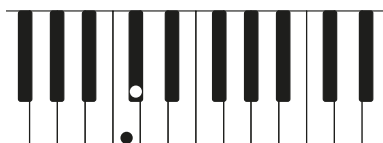


Ieder klavier bestaat uit witte en zwarte toetsen. Je kunt een terugkerend patroon zien in de zwarte toetsen: na een groepje van drie komt een groepje van twee, dan weer een groepje van drie, enzovoort. Zo kun je de verschillende noten gemakkelijk vinden op het toetsenbord.

AFSTANDEN TUSSEN DE TOETSEN

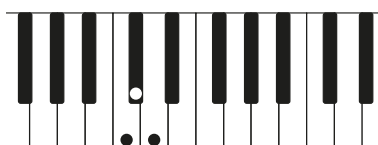
Speel de witte toets links van twee zwarte toetsen en daarna de zwarte toets direct rechts van de witte toets:

OEFENING 1 - 1



Speel de witte toets links van twee zwarte toetsen, daarna de zwarte toets en daarna de witte toets tussen twee zwarte toetsen:

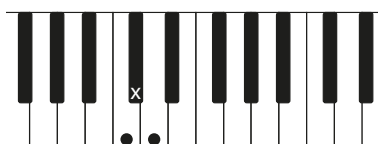
OEFENING 1 - 2



Je hebt nu zogenaamde ‘halve toonafstanden’ gespeeld. **Op een klavier is iedere toets direct naast een andere toets een halve toonafstand.**

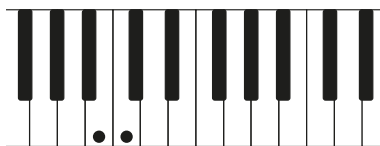
Speel nu de witte toets links van twee zwarte toetsen en daarna de witte toets direct rechts van de witte toets. Je slaat dus een toets over. Je speelt nu een **hele** toonafstand:

OEFENING 1 - 3



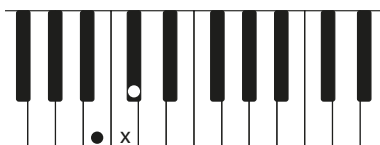
Speel nu de witte toets rechts van drie zwarte toetsen en daarna de witte toets direct ernaast. Omdat je twee toetsen speelt die direct naast elkaar liggen, speel je hier een **halve** toonafstand:

OEFENING 1 - 4



Speel nu de witte toets rechts van drie zwarte toetsen. Daarna speel je een hele toonafstand, dat is de zwarte toets direct rechts van de witte toets. Je slaat dus een toets over:

OEFENING 1 - 5



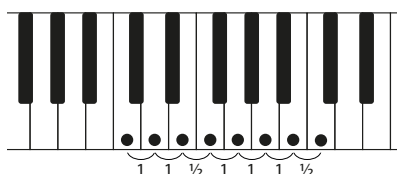
In de volgende oefening speel je de aangegeven toetsen van links naar rechts. Op de zwarte toetsen speel je hele toonafstanden en op de witte toetsen ook!

OEFENING 1 - 6



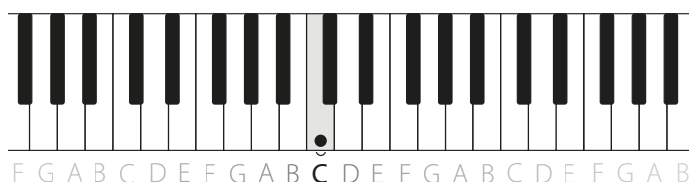
Je hebt nu kennisgemaakt met een aantal toetsen en toonafstanden. Laten we eens kijken wat er gebeurt als je alleen de witte toetsen speelt. Zoals je al hebt gezien, kunnen de afstanden tussen de witte toetsen half en heel zijn. In de volgende oefening hebben we de afstanden tussen de witte toetsen aangegeven. Probeer de volgende afbeelding te begrijpen. Speel daarna de aangegeven witte toetsen achter elkaar van links naar rechts. Hoor je verschillen tussen de afstanden?

OEFENING 1 - 7



DE CENTRALE C

Met de witte toetsen op het klavier spelen we de stamtonen. Gaandeweg de oefeningen zul je alle stamtonen leren. We beginnen met de **C**, dit is altijd een **witte toets**, die direct **links van twee zwarte toetsen** ligt. Een handig ezelsbruggetje om dit te onthouden is: “Links van de twee zit de C.”

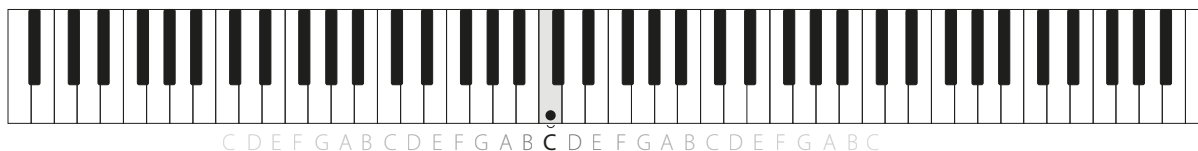


Onder het klavier hebben we de notennamen van alle witte toetsen gezet. Zoals je ziet, herhaalt de reeks telkens **A-B-C-D-E-F-G**.

De witte toets met de notennaam C die op de piano in het midden van het klavier ligt, noemen we de **centrale C**. Een piano heeft altijd 88 toetsen. Een keyboard heeft tussen de 88 en 25 toetsen. De oefeningen in dit boek zijn geschikt voor piano en keyboards met minimaal 61 toetsen. Zoek op jouw piano (of keyboard) de **centrale C** en sla deze aan:

OE FENING 1 - 8

88 toetsen (piano)



76 toetsen



61 toetsen



49 toetsen



37 toetsen

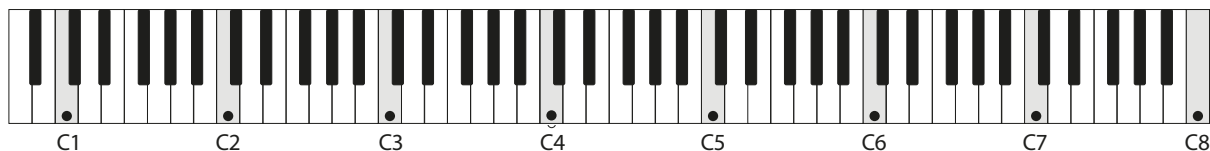


25 toetsen



Op het klavier vinden we meerdere toetsen met de notennaam **C**, elk met een andere toonhoogte. Zoals je ziet is op een piano met 88 toetsen de **centrale C** de vierde **C** op het klavier. De **centrale C** wordt daarom ook wel aangegeven als **C4**. Zoek alle C's en sla deze aan:

OEFENING 1 - 9



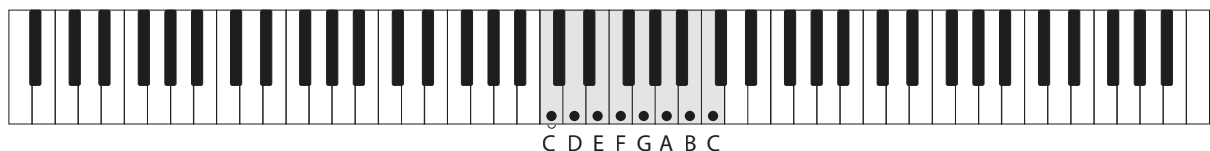
Hoewel de toonhoogte van de verschillende C's verschilt, lijken de tonen sterk op elkaar. Dit komt doordat de opeenvolgende C's steeds een verdubbeling zijn van de vorige: de **C5** is bijvoorbeeld precies twee keer zo hoog als de **C4**.

DE TOONLADDER VAN C

Je vraagt je misschien af waarom we beginnen met het leren van de **C** en waarom niet 'gewoon' met de **A**.

Wanneer je op het klavier met de witte toetsen van **C** naar de volgende **C** speelt, hoor je **de toonladder van C**. Probeer de toonladder van C maar eens te spelen:

OEFENING 1 - 10



Waarschijnlijk heb je deze toonladder wel eens gehoord. Het is de toonladder van het bekende **do-re-mi-fa-sol-la-ti-do**. In de muziektheorie wordt de toonladder van C vaak gebruikt als basis.

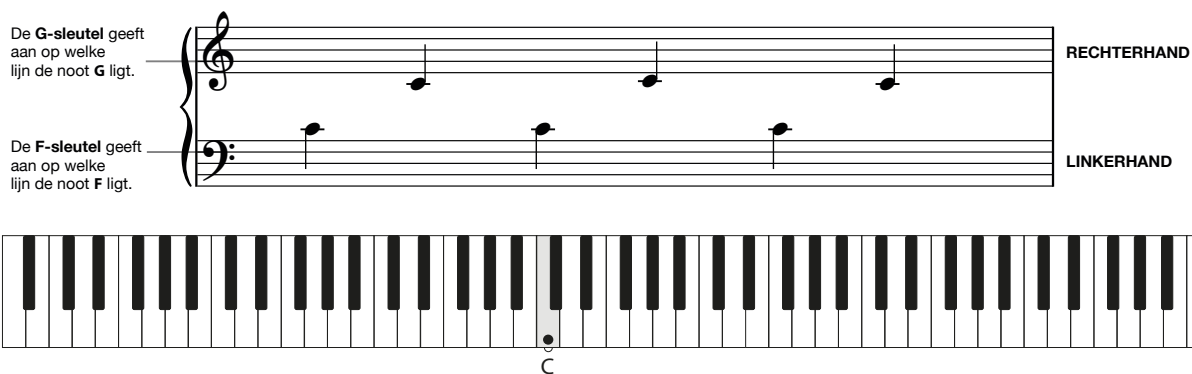
DE NOOT C IN HET NOTENSCHRIFT

Pianomuziek gebruikt twee notenbalken: één voor de linkerhand (onderste balk) en één voor de rechterhand (bovenste balk). Beide balken beginnen met een **sleutel**. De bovenste balk begint met de G-sleutel , de onderste met de F-sleutel . Deze sleutels geven aan waar je de noten op de notenbalk kunt vinden. Omdat de noten voor beide handen op verschillende plaatsen staan, oefenen we dit door de **centrale C** om en om met de linker- en rechterhand te spelen. De twee notenbalken zijn met een accolade  verbonden en worden samen van links naar rechts gelezen. Speel in onderstaande oefening dezelfde noot C eerst met de linkerwijsvinger, dan met de rechterwijsvinger, enzovoort:

OEFENING 1 - 11

De **G-sleutel** geeft aan op welke lijn de noot **G** ligt.

De **F-sleutel** geeft aan op welke lijn de noot **F** ligt.

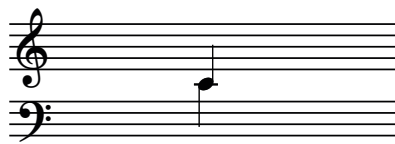


RECHTERHAND

LINKERHAND

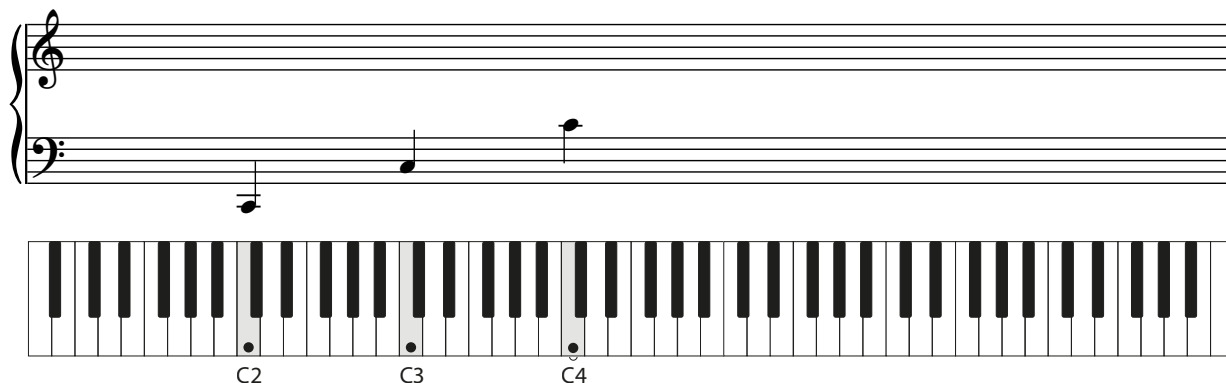
C

Ook al speel je met beide handen dezelfde toets op het klavier, de bolletjes van de noten voor de linker- en rechterhand hebben een andere plaats op de notenbalk. Deze plaats is volkomen logisch voor de **centrale C**: de noot staat keurig 'centraal' tussen de beide balken:



Speel in de volgende oefening de C's voor de linkerhand. Je begint met de noot **C2** en eindigt met de noot **C4**. Zoals je ziet, ligt een hogere noot hoger op de notenbalk. Neem bij alle oefeningen de tijd. Oefen tot je ze vloeiend kunt spelen!

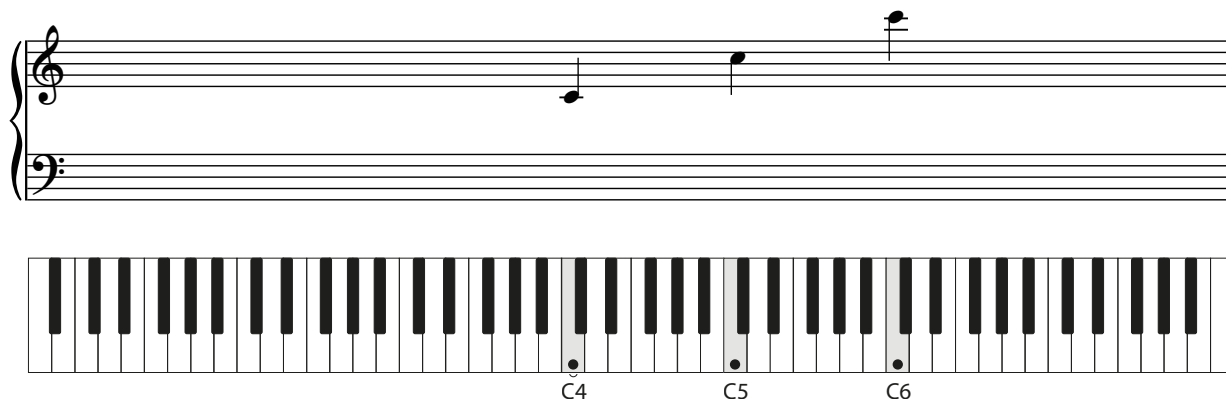
OEFENING 1 - 12



C2 C3 C4

Speel nu de noten voor de rechterhand op de bovenste notenbalk. Je begint met de C4 en eindigt met de C6:

OEFENING 1 - 13

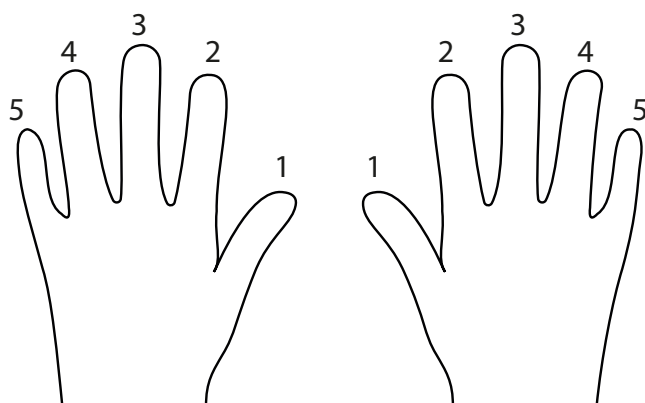


Voor alle oefeningen geldt dat je niet snel hoeft te spelen. Probeer de noten wel zo regelmatig mogelijk te spelen. Neem bij alle oefeningen de tijd. Oefen tot je de oefening vloeiend kunt spelen. Je hoeft niet per se 'van blad' te spelen. Als je een oefening liever uit het hoofd leert is dat ook prima. Bladmuziek is slechts een hulpmiddel om uit te leggen hoe een oefening of stukje muziek bedoeld is. Probeer daarom altijd eerst te begrijpen wat er staat, en begin dan pas met spelen.

Het spelen met twee handen kan - zeker in het begin - best lastig zijn. Zie de linker- en rechterhand als twee verschillende instrumenten, die vloeiend samen moeten leren spelen. Dat vereist veel oefening. Gelukkig kan het spelen makkelijker worden met de juiste **vingerzetting**.

VINGERZETTING

In de volgende oefening speel je de noten uit de vorige oefeningen, maar nu meteen achter elkaar. We hebben bij alle noten nummers gezet. Deze nummers geven aan met welke vinger je de noot het efficiëntst en soepelst kunt spelen. We noemen dit vingerzetting. Bij vingerzetting is de duim altijd nummer 1 en de pink nummer 5.



Probeer de volgende oefening met vingerzetting net zo lang te doen totdat je het 'automatisch' moeiteloos en regelmatig kunt spelen. Het hoeft niet snel, maar zorg ervoor dat je iedere noot even lang laat klinken. Links speel je met de pink C2, met de duim C3 en met de duim óók C4; daarna speel je rechts met de duim opnieuw de C4, met de pink C5 en met de pink óók C6:

OEFENING 1 - 14

Probeer ook de volgende oefening net zo lang te doen totdat het je het 'automatisch' goed en regelmatig kunt spelen. De vingerzetting is voor beide handen hetzelfde, maar je speelt nu beide handen om en om:

OEFENING 1 - 15

PEDALEN

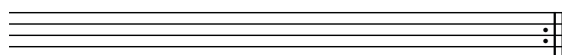
Een piano heeft twee of drie pedalen die je met je voet kunt bedienen. Ook op een keyboard kun je meestal één of meer pedalen aansluiten. Vooral het rechterpedaal wordt veelvuldig gebruikt. Dit is het zogenaamde **sustainpedaal**.

'Sustain' is het Engelse woord voor doorklinken. En dat is precies wat dit pedaal doet. Wanneer je het sustainpedaal gebruikt, klinkt de noot die je speelt door. Ook als je de toets loslaat.

In de volgende oefening gebruik je het rechterpedaal op het teken , wanneer je de eerste noot speelt. Je laat het pedaal weer los op het teken . Probeer bij de volgende oefening het pedaal rustig met je voet te bedienen en luister naar de klank.

We gaven eerder de definitie van een akkoord: **een akkoord is een samenklank van meerdere noten**. Wanneer je het sustainpedaal gebruikt terwijl je verschillende noten na elkaar speelt, zullen al deze noten blijven doorklinken. Wat je hoort bij het gebruik van het pedaal is een samenklank van meerdere tonen!

Een ander teken dat we vaak in oefeningen gebruiken is het herhalingsteken. Dit teken bestaat uit twee punten vóór de eindstreep van de notenbalk:



Het herhalingsteken geeft aan dat je alle noten voor het teken nog een keer moet spelen.

We willen je aanmoedigen de oefeningen gelijkmatig zacht te spelen. We geven dit aan met het teken ***p***, dat staat voor het Italiaanse woord 'piano' ('zacht'). Zacht spelen is moeilijker dan de toetsen 'gewoon' aanslaan, maar het zal je techniek op den duur sterk verbeteren.

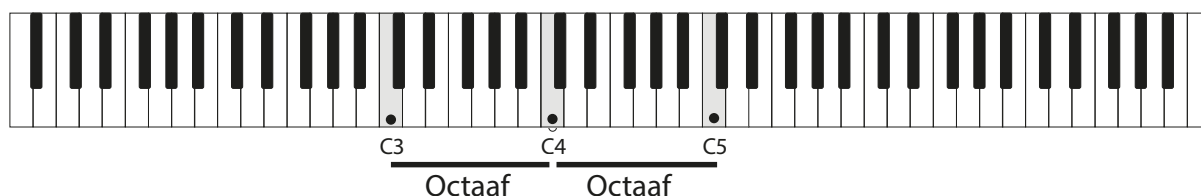
In onderstaande oefening gebeurt veel! Bij iedere noot staat de vingerzetting, je speelt 'piano' en je herhaalt de oefening één keer. Ook gebruik je de pedalen. Oefen net zolang totdat je alles wat in de oefening staat, tegelijk kunt spelen:

TOONAFSTANDEN - HET OCTAAF

Het verschil in toonhoogte tussen twee noten noemen we **toonafstand** of **interval**.

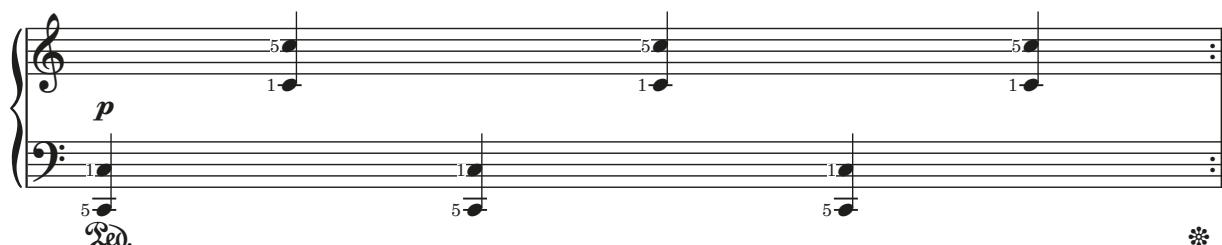
De toonafstand tussen de noten **C3** en **C4** noemen we een **octaaf**, hieronder aangegeven met een zwarte lijn. Evengoed is ook de afstand tussen de noten **C4** en **C5** een octaaf. Speel in de volgende oefening de noten **C3** en **C4** tegelijk met je linkerhand. Speel daarna de noten **C4** en **C5** met je rechterhand.

OEFENING 1 - 18



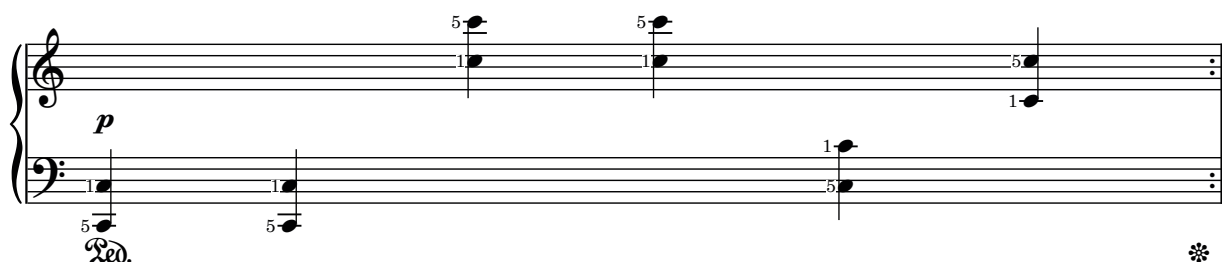
Speel in de volgende oefening twee noten tegelijkertijd. In het notenschrift zetten we noten die je tegelijk moet spelen altijd recht onder elkaar. De vingerzetting hebben we aangegeven met cijfers vóór de noten. Eerst speel je met je linkerhand **C2** en **C3**. Daarna speel je met je rechterhand **C4** en **C5**. Je gebruikt dus voor beide handen steeds de pink en de duim:

OEFENING 1 - 19



Neem de tijd om de volgende oefening zo zacht en regelmatig mogelijk te spelen. Links begint met **C2** en **C3**. Rechts speelt **C5** en **C6**. Daarna speelt links **C3** en **C4**. Rechts sluit af met **C4** en **C5**. Maak er muziek van!

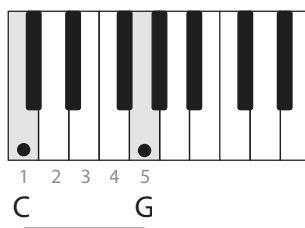
OEFENING 1 - 20



TOONAFSTANDEN - DE KWINT

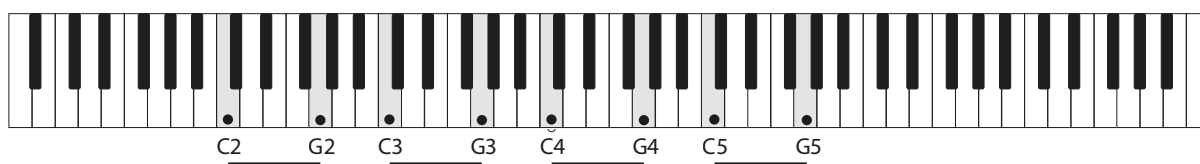
Voor het menselijk gehoor klinken octaven opvallend natuurlijk en evenwichtig. Het octaaf is dan ook het meest harmonieuze interval in muziek. Dit komt doordat een octaaf precies twee keer zo hoog (of zo laag) klinkt.

Na het octaaf klinkt de **kwint** het meest harmonisch. 'Quintus' is het Latijnse woord voor 'vijfde'. De kwint is dan ook het interval dat, geteld vanaf de C, vijf witte toetsen verder ligt. Dit is de G:



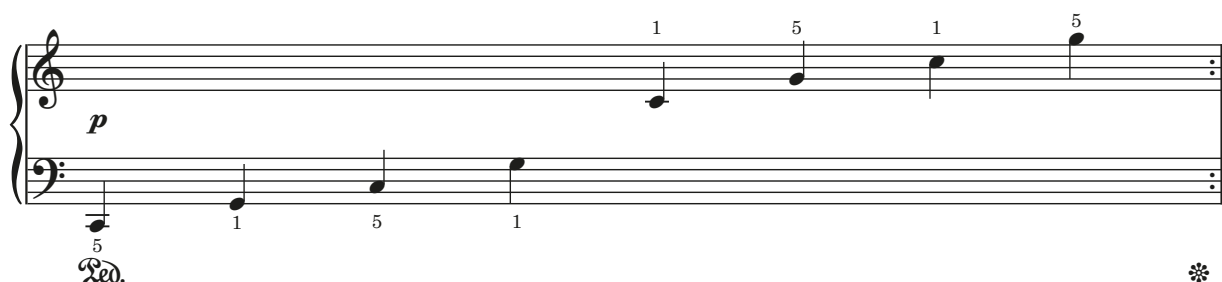
Zoek en speel onderstaande combinaties van de C en de G op het klavier:

OEFENING 1 - 21



Speel de kwint C-G als losse noten over vier octaven:

OEFENING 1 - 22



Wanneer we een akkoord spelen waarvan de kwint C-G de basis vormt, is de C de grondtoon van het akkoord. In rock en pop wordt voor dit akkoord vaak het akkoordsymbool **C⁵** gebruikt. De C in dit symbool zegt dat de C de grondtoon van het akkoord is; de ⁵ geeft aan dat de tweede noot in het akkoord een kwint vormt met de C: dit is dus een G.

De verwantschap tussen de tonen die een kwint vormen is zo sterk, dat we een kwint ook wel een ‘powerchord’ noemen. Powerchords klinken vol, direct en krachtig. Dit is duidelijk te horen wanneer we ze met enige nadruk achter elkaar spelen. Daarom zetten we aan het begin van de volgende oefening het teken *f*, dat staat voor ‘forte’. ‘Forte’ is Italiaans voor ‘sterk’ en zegt dat je de muziek luid moet spelen.

Bij de volgende oefening schrijven we het akkoordsymbool C^5 slechts één keer boven de muziek, terwijl we dit akkoord in het notenschrift acht keer spelen over verschillende octaven:

OEFENING 1 - 23

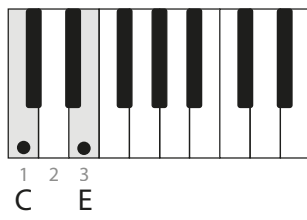
We schrijven het akkoordsymbool maar één keer omdat het akkoordsymbool simpelweg zegt *dat* de noten uit het C^5 akkoord gespeeld moeten worden, *maar niet op welke manier*. Dat is het grote verschil met notenschrift, waarin precies staat *hoe* de muziek gespeeld moet worden. Akkoordsymbolen worden gebruikt bij het improviseren, maar helpen ook bij het lezen van muziek: ze maken namelijk met één teken duidelijk welke noten je in de begeleiding van de muziek kunt spelen.

In de volgende oefening spelen we eerst zes losse noten die horen bij het powerchord C^5 en daarna spelen we twee keer het powerchord C^5 . We spelen nu weer zachter ('piano'). Merk op dat we bij de laatste twee akkoorden een andere variant voor de vingerzetting hebben gebruikt. We plaatsen de vingerzetting hier boven en onder het akkoord, in plaats van ernaast.

OEFENING 1 - 24

TOONAFSTANDEN - DE GROTE TERTS

Het octaaf en de kwint zijn de meest harmonieus klinkende intervallen. Een ander harmonieus klinkend interval is de **grote terts**. 'Tertius' is het Latijnse woord voor 'derde'. Wanneer we tellen vanaf de C, ligt de terts dan ook drie witte toetsen verder. Dit is de E:



OEFENING 1 - 25

OEFENING 1 - 26

OEFENING 1 - 27

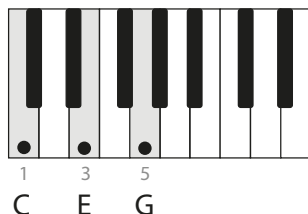
Let bij de volgende oefening op de vingerzetting. Je maakt grotere sprongen:

OEFENING 1 - 28

HET C-AKKOORD

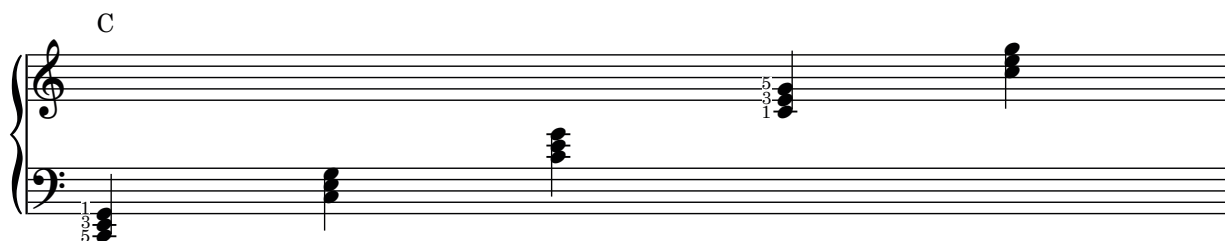
De grondtoon vormt met de tonen die daar een terts en een kwint boven liggen **een drieklank**. Probeer deze met zowel je rechter- als linkerhand te spelen:

OEFENING 1 - 29



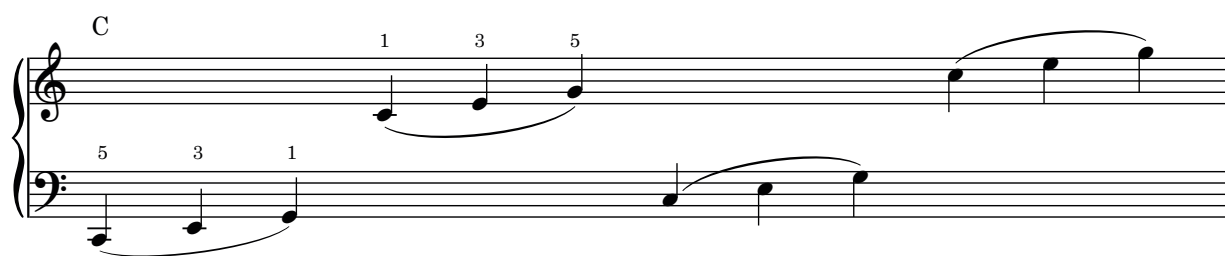
De drieklank met als grondtoon de **C** noemen we de drieklank van C, of simpelweg het **C-akkoord**. Dit akkoord bestaat altijd uit de noten **C-E-G**. In onderstaande oefening spelen we het **C-akkoord** over verschillende octaven. Omdat de vingerzetting voor de akkoorden steeds hetzelfde is, plaatsen we voor iedere hand maar één keer de vingerzetting.

OEFENING 1 - 30



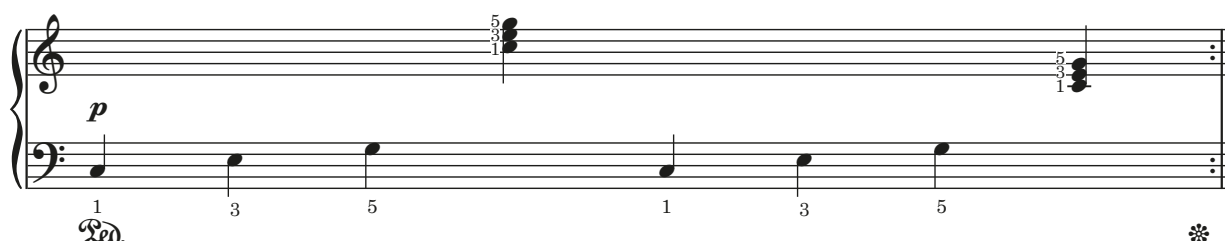
Akkoorden waarbij we alle noten **tegelijk** spelen – zoals hierboven – noemen we **blokakkoorden**. Wanneer we de noten van een akkoord **na elkaar** spelen – zoals hieronder – noemen we dat een **gebroken akkoord**:

OEFENING 1 - 31



De volgende oefening combineert blokakkoorden ('verticale' akkoorden) voor de rechterhand met gebroken ('horizontale') akkoorden voor de linkerhand:

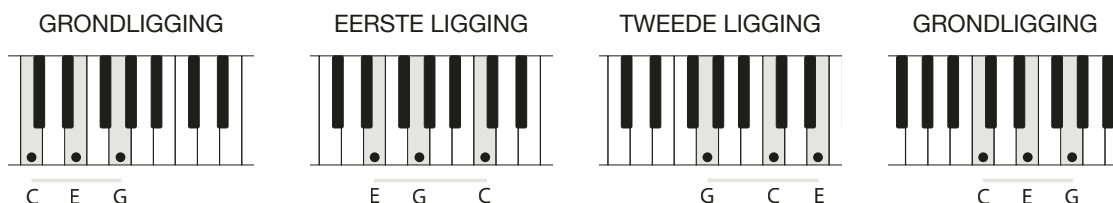
OEFENING 1 - 32



DE LIGGINGEN VAN HET C-AKKOORD

Je kunt bij het spelen van een akkoord de volgorde van grondtoon, terts en kwint veranderen. Er zijn drie variaties mogelijk. Probeer alle drie variaties van het **C** akkoord te vinden op het klavier. De vierde variatie is dezelfde als de eerste, maar dan een octaaf hoger:

OEFENING 1 - 33



We noemen variaties in de volgorde van noten **liggingen**. Wanneer de laagste noot de grondtoon is, noemen dit de **grondligging**.

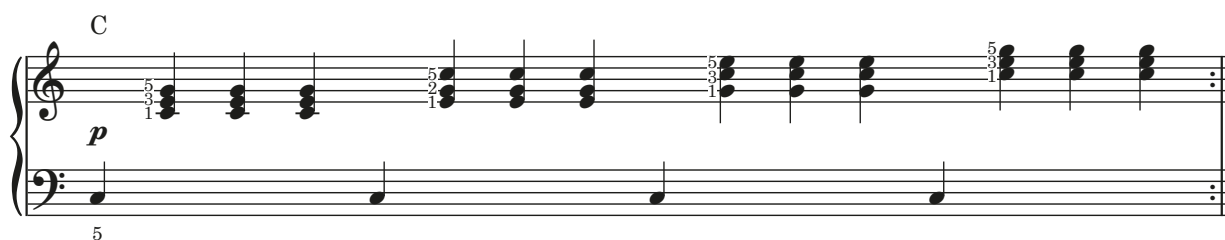
Bij de **eerste ligging** E-G-C spelen we eerst de terts, dan de kwint en dan de grondtoon.

Bij de **tweede ligging** G-C-E spelen we eerst de kwint, dan de grondtoon en dan de terts.

Na de tweede ligging komt weer de grondligging, maar dan een octaaf hoger.

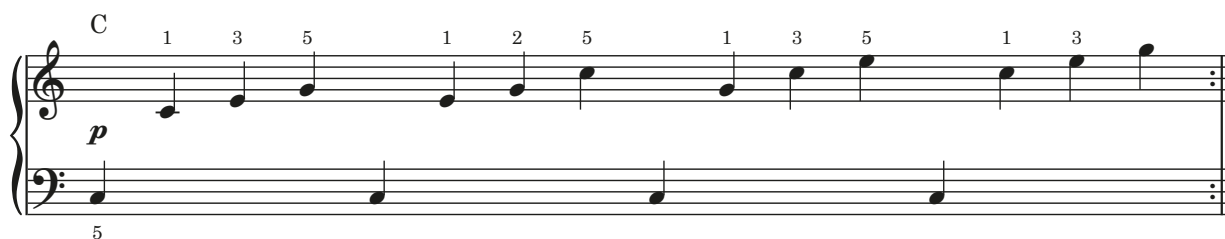
Bij de grondligging C-E-G is meteen duidelijk dat het om een **C**-akkoord gaat. Om ook bij de andere liggingen duidelijk te maken dat het om een **C**-akkoord gaat, speel je als laagste noot altijd de grondtoon C. De volgende oefening laat dit duidelijk zien en horen:

OEFENING 1 - 34



Ook bij de volgende oefening speel je in de bas de grondtoon C. Met de rechterhand speel je de drie liggingen van het **C**-akkoord als gebroken akkoorden:

OEFENING 1 - 35



TEMPO, MAAT EN RITME

Voordat we verdergaan met het volgende hoofdstuk, willen we nog even stilstaan bij tempo, maat en ritme.

De lengte (of 'duur') van een noot geven we aan met verschillende tekens:

- Een hele noot (open vorm zonder stok) duurt net zo lang als twee halve noten.
- ♪ Een halve noot (open met stok) duurt net zo lang als twee kwartnoten.
- ♩ Een kwartnoot (dicht met stok) duurt net zo lang als twee achtste noten.
- ♫ Een achtste noot (dicht met vlag) duurt net zo lang als twee zestiende noten.

Naast de lengte van de noten, kennen we allemaal ook wel het begrip **beat**. Dit is de 'hartslag' van muziek: een regelmatige puls waarop de noten worden gespeeld. Mensen hebben een natuurlijke neiging deze puls te tellen in een reeks getallen. Zo'n reeks getallen noemen we een **maat**. Om aan te geven hoeveel tellen er in een maat passen, gebruiken we de **maatsoort**. Dit is een teken dat bestaat uit twee getallen: het bovenste getal geeft aan hoeveel tellen er in de maat zitten, het onderste getal geeft de nootlengte aan die we gebruiken voor één tel. Bijvoorbeeld:

$$\frac{3}{4} = \text{♩} = 3 \times 1 \text{ kwartnoot}$$

$$\frac{4}{4} = \text{♩} = 4 \times 1 \text{ kwartnoot}$$

Hieronder zie je twee maten. De verticale **maatstreep** markeert het einde van de maat. De eerste maat is een **driekwartsmaat**, waarin we drie kwartnoten tellen; de tweede maat is een **vierkwartsmaat**, waarin we vier kwartnoten tellen:



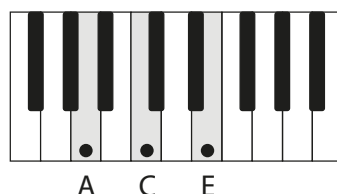
De volgende oefening is genoteerd in de vierkwartsmaat. We tellen daarom vier kwartnoten in iedere maat. De rechterhand speelt kwartnoten; dit zijn vier noten in één maat. De linkerhand speelt op de eerste tel een hele noot; deze duurt vier tellen. Je houdt de toets daarom gedurende de hele maat ingedrukt, terwijl de rechterhand de andere noten speelt. Tel hardop met de noten mee. Tel in een regelmatige puls door, *dus zonder pauze na de vierde tel*:

OEFENING 1 - 36



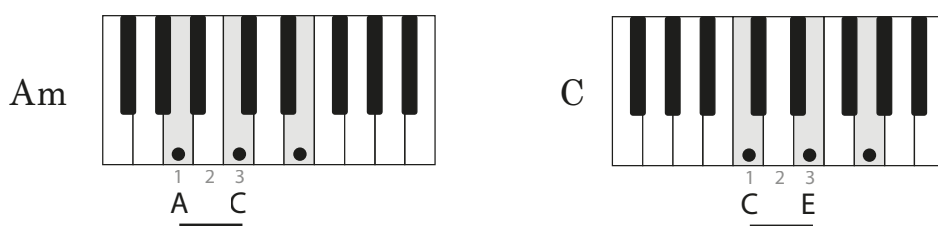
MINEUR- EN MAJEURAKKOORDEN

Tot nu toe hebben we steeds noten gespeeld uit de drieklank van C. Stel, we willen een drieklank spelen met als grondtoon de A. We gebruiken in dit voorbeeld alleen de witte toetsen. We krijgen dan de drieklank A-C-E:



Vergelijken we deze drieklank met de drieklank van C, dan is er een klein, maar belangrijk verschil. De drieklank A-C-E heeft een **kleine terts** A-C. De drieklank van C heeft de **grote terts** C-E. Het verschil tussen een grote of een kleine drieklank wordt bepaald door de terts.

Als je let op het aantal toetsen (inclusief de zwarte toetsen), is het verschil tussen een grote en kleine drieklank duidelijk te zien. Tussen de terts A-C liggen twee toetsen; tussen de terts C-E liggen drie toetsen. De toonafstand is niet alleen hoorbaar, maar ook zichtbaar kleiner:



Omdat de toonafstand A-C een kleine terts is, noemen we de drieklank A-C-E ook wel **A-klein**. Veel vaker zeggen we **A-mineur**. ‘Mineur’ is het Franse woord voor ‘klein’.

De drieklank van C noemen we ook wel **C-groot**. ‘Groot’ is in het Frans ‘majeur’. Daarom zeggen we ook wel **C-majeur**. In de praktijk worden de termen ‘groot’ of ‘majeur’ meestal weggelaten.

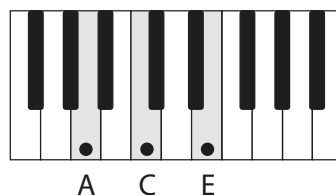
Bij akkoordsymbolen wordt voor een mineurakkoord de letter **m** toegevoegd aan het symbool. Voor **A-mineur** is het akkoordsymbool dus **Am**.

Bij akkoordsymbolen is er geen teken voor majeur. Bij majeurakkoorden wordt alleen de letter van de grondtoon gebruikt. Het symbool **C** betekent dus altijd **C-majeur**.

Wanneer op papier **C-Am-C** staat, zeggen musici: “We spelen C, A-mineur, C.”

HET A-MINEURAKKOORD

Het A-mineurakkoord heeft als symbool **Am**. Het bestaat uit de grondtoon A, de kleine terts A-C en de kwint A-E. De A ligt twee toetsen lager dan de C:



In de volgende oefening zie je alle noten van het **Am**-akkoord op het klavier. Speel de noten met de aangegeven vingerzetting:

OEFENING 1 - 37

Musical exercise for the Am chord. It includes a piano keyboard diagram showing the notes A, C, and E. Below it is a musical score for piano (p) in 4/4 time. The score consists of two systems. The first system shows the Am chord in the bass clef (A2, C3, E3) and a melody in the treble clef (A4, C4, E4). The second system shows the Am chord in the bass clef (A3, C3, E3) and a melody in the treble clef (A4, C4, E4). Fingerings are indicated by numbers 1, 3, 5.

Speel de noten met de aangegeven vingerzetting. De linkerhand houdt de noot een hele maat aan. Bij het rustteken z speelt de rechterhand niet:

OEFENING 1 - 38

Musical exercise for the Am chord. It includes a piano keyboard diagram showing the notes A, C, and E. Below it is a musical score for piano (p) in 4/4 time. The score consists of two systems. The first system shows the Am chord in the bass clef (A2, C3, E3) and a melody in the treble clef (A4, C4, E4). The second system shows the Am chord in the bass clef (A3, C3, E3) and a melody in the treble clef (A4, C4, E4). Fingerings are indicated by numbers 1, 3, 5.